

Het Steen in Antwerpen

Onroerend Erfgoedprijs 2022

De Vlaamse minister van onroerend erfgoed Matthias Diependaele kent de Onroerend Erfgoedprijs 2022 toe aan *Het Steen* in Antwerpen, een ontwerp van het bureau noAarchitecten (Brussel-Brugge). De Sint-Odulphuskerk in Borgloon wint de publieksprijs. Uit de 38 kandidaten nomineerde de externe jury 3 laureaten: Het Steen in Antwerpen, de Sint-Odulphuskerk in Borgloon en de Oude Stadsfeestzaal in Mechelen. Dat men wacht tot een gebouw in gebruik is om een prijs te geven is evident. Het KMSKA in Antwerpen kreeg reeds in 2021 de "European Award for Architectural Heritage Intervention" en dit vóór de opening en de plaatsing van de werken.

Foto Agentschap Onroerend Erfgoed 2022 Persmededeling

Vorig jaar is er in de media veel heisa geweest rond de restauratie en uitbreiding van Het Steen. In 2021 formuleerde ik in een artikel "De smaak van de architectuur" een antwoord op de hetze. Wanneer dan een bekende BV meedraait in deze opwinding is het voldoende opdat de andere media dit exponentieel gaan uitvergroten. De gewaardeerde en goede schrijver Jeroen Olyslaegers kan niet eens wachten tot het project

is opgeleverd. Misschien moeten schrijvers halfweg hun nieuw boek hun manuscript op internet plaatsen zodat anderen reeds een mening kunnen ventileren. Olyslaegers moet toch weten wat geduld is, hij werkte een paar jaar aan zijn laatste roman "Wildevrouw". Het werd nog gekker toen auteur en filosofisch onderzoeker Tom Hannes dit project omschrijft als "een bolwerk van de macht" (DS 3 mei 2021).

noAarchitecten kozen voor een eigentijdse burcht als toeristisch onthaalcentrum.

Tekening project Het Steen noAarchitecten

Het Steen is een opeenvolging van verschillende bouwfazen door de eeuwen heen, zelfs met een bedenkelijke uitbreiding na 1945 die binnen het huidige project werd weggesneden en vervangen. In De Standaard van 25 november 2016 wordt het project gepresenteerd: "Het Steen laat zich opnieuw van alle kanten zien". Ook op de website van de Vlaamse Bouwmeester kan men reeds jaren het project uitvoerig consulteren, evenals de andere inzendingen van de Open Oproep. Dit project is niet achter de rug van de burger ontstaan, laat ons duidelijk zijn. Een actiegroep die pas na vijf jaar in beweging komt terwijl het project reeds jaren is goedgekeurd kan men betichten van schuldig verzuim. Actiegroepen zijn nodig maar moeten ook alert zijn. Nu plotseling in actie komen, zelfs met de vraag tot afbraak, heeft meer weg van een venijnig tackelen om het Antwerps stadsbestuur te treffen.

Het bureau noAarchitecten heeft een stevige reputatie opgebouwd met wel overwogen ingrepen in een historische context. In Hasselt werd een oude gevangenis geïntegreerd in een universitair complex. In het West-Vlaamse Lo werd op een zeer tactiele wijze het gemeentehuis uitgebreid. Vergeten wij niet de renovatie van het stadhuis in Menen en de transformatie van het stadhuis in Kortrijk. Het Gruuthusemuseum in Brugge kreeg een hedendaags inkompaviljoen en in Aarschot zijn de Hertogenmolens een internationaal gewaardeerd voorbeeld van het samengaan van een historisch bouwvolume met een nieuwbouw. Zelfs in Antwerpen toonde noA architecten hun inlevingsvermogen om oud en nieuw naast elkaar te plaatsen. De verbouwing van het Museum Plantin-Moretus is voorbeeldig, een attitude om niet te bruuskeren, een toevoeging om een eigen autonomie te geven zonder te overweldigen. Verwacht van hen geen spectaculaire architectuur zoals het exhibitionistisch vertoon van Zaha Hadid met haar Antwerps Havenhuis. Een Hadid architectuur naast 't Steen van Antwerpen zou getuigen van een miskennis van de complexe gelaagdheid van deze historische site.

Dit was eens Het Steen Stadsarchief Felix Antwerpen

Wachten tot de bouwwerf klaar is

Ongeduld is een ziekte van onze tijd. Wij slagen erin om een vaccin te ontwikkelen in één jaar tijd, een topprestatie en dan nog klagen de mensen dat het te traag gaat. Bouwen is iets anders dan het produceren van auto's. Wie een ruwbouw ziet denkt vaak dat het niet goed komt. Toen in Brugge het Concertgebouw in aanbouw was werd moord en brand geroepen, terwijl na al die jaren dit bouwwerk een grote waardering krijgt. Ook voor de Gentse Stadhalle werd gefulmineerd tegen politici en architecten, het kreeg de naam van een "schaapsstal". De Gentenaars hebben nadien ingezien dat het voormalig gat in de stad met een bovengrondse parking een oplossing moest krijgen. Het is nu een plaats is

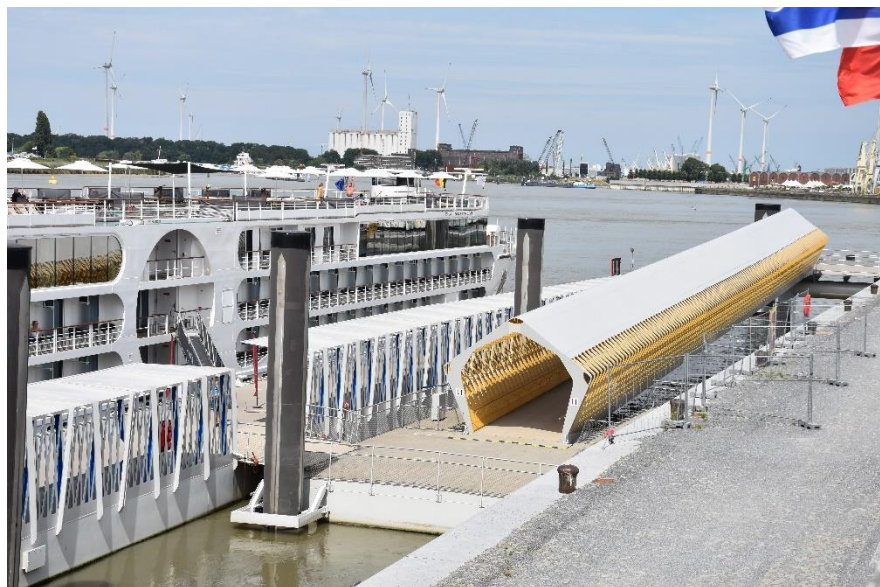
geworden waar mensen samenkomen voor een diversiteit aan activiteiten. Er kwamen meer bomen en groen dan voorheen. Dat mensen twijfels hebben bij transformatie van hun stad is logisch. Een interessant project moet een zekere weerstand oproepen.

Meer openheid bij de Stedelijk diensten Monumentenzorg

Het is goed dat stedelijke diensten monumentenzorg waken om te brutale ingrepen te vermijden. Anderzijds moet men vaststellen dat historici en architecten binnen deze diensten vaak een erg dogmatische attitude aannemen en niets liever willen dan een stolp plaatsen boven ons patrimonium. Alles wat oud is moet worden bewaard en dit zonder discussie. Tegen het verdict heeft de burger nauwelijks enig verweer. Dat men in Gent advies uitbrengt op niet beschermde gebouwen en erg dwingende eisen oplegt aan de eigenaar gaat vaak te ver. Architecten en eigenaars kunnen honderden verhalen aanbrengen maar de macht ligt in het kamp van de administratie die een bouwvergunning kan afleveren.

De jury van de Monumentenprijs 2022 wil duidelijk beklemtoeren dat een gebouw een onderdeel is van dynamisch ontwikkeling. In 2003 maakte ik een themanummer van het Kunsttijdschrift Vlaanderen (nr. 298) rond het thema van het "Religieus Erfgoed – Verleden en toekomst". Samen met een paar auteurs wordt daar ingegaan op de dynamiek van bouwen, slopen maar ook op een zinvolle herbestemming. Daarin een pleidooi om in een snel veranderende samenleving respectvol om te gaan met ons patrimonium. Het totaal bevrozen van een bepaalde toestand is niet de oplossing.

Nabij Het Steen

Toegangstructuur voor terminal Ney & Partners foto Marc Dubois

Niemand kan ontkennen dat het toerisme voor Europa, dus ook voor Vlaanderen, een belangrijke economische factor is. Toeristen, zelfs

Vlamingen, mogen goed worden ontvangen in een gebouw waar op een didactische wijze de geschiedenis van de stad en de Schelde wordt gepresenteerd aan een ruim publiek. In de media werd de nieuwbouw voorgesteld als uitsluitend een cruiseterminal, wat onjuist is. In het gebouw is er een stadswinkel en een ruistruimte met zicht op de Schelde. Toeristen vinden er een belevingsparcours met de geschiedenis en de highlights van de stad.

Terminal aan Het Steen Ontwerp Ney & Partners foto Marc Dubois

Nog een tip voor een bezoek aan het Steen. Langs de Schelde is er ook iets wonderlijks mooi te zien. De infrastructuur van twee passerellen van elk 70 meter om de aangemeerde boten te bereiken. Het is een zeer elegante constructie ontworpen door ingenieur Laurent Ney & Partners, in opdracht van AG Vespa & De Vlaamse Waterweg.

Marc Dubois Architect Hon FRIBA

Oktober 2022